

YURDAKAL, Osman, “Roman Yulianoviç Poçekaev Pravo Zolotoy Ordı (Altın Orda Hukuku)” *Ortaçağ Araştırmaları Dergisi*, IV/II, Aralık 2021, s. 297-299.

*Makale Türü: Kitap Tanıtımı*

DOI No:

*Geliş Tarihi / Received: 14 Ağustos/August 2021*  
*Online Yayın: 26 Aralık 2021*

*Kabul Tarihi / Accepted: 18 Ekim/October 2021*  
*Published Online: 26 December 2021*

---

**Roman Yulianoviç Poçekaev, Pravo Zolotoy Ordı, İnstitut İstorii im. Ş. Marcani AN RT, Kazan 2009\***

**Roman Yulianoviç Poçekaev, The Golden Horde Law, İnstitut İstorii im. Ş. Marcani AN RT, Kazan 2009**

Osman YURDAKAL<sup>1\*</sup>

<sup>1</sup> *Yüksek Lisans Öğrencisi, Kazan Federal Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, Türk Halklarının Ekonomisi, Kültürü ve Tarihi Bölümü, KAZAN/TATARİSTAN CUMHURİYETİ/ RUSYA.*

\* osmaanyurdakal@gmail.com

+ORCID: 0000-0003-2961-6602

---

\* Roman Yulianoviç Poçekaev, *Pravo Zolotoy Ordı*, İnstitut İstorii im. Ş. Marcani AN RT, Kazan 2009, 260 s., ISBN 978-5-9690-0102-2.

Altın Orda tarihi çalışmalarında hukuk alanı en az çalışılan alanlardan biridir. Tanıtımı yapılacak olan kitap, Altın Orda hukuk tarihi için yapılmış en temel araştırmalardan birisidir.

Pravo Zolotoy Ordı (Altın Orda Hukuku) adlı kitap, Rusya Federasyonu Tataristan Cumhuriyeti Bilimler Akademisi'nden Şahabettin Mercani'nin adını taşıyan Tarih Enstitüsü'ndeki Altın Orda Medeniyeti Araştırma Merkezi tarafından yayınlanmıştır. Kitabın yazarı, hukuk tarihi bilimleri uzmanı Roman Yulianoviç Poçekaev'dir. Yazar Altın Orda devlet ve hukuk tarihinin sorunlarıyla ilgili çalışmalar yapmakta olup, bu konuyla ilgili birtakım eserler yayınlamıştır. Poçekaev'in çalışması, geniş bir kaynak yelpazesine sahiptir. Bu kaynaklar rus letopisleri ve kronikler, çağdaş seyyahların eserleri ve nümizmatik materyaller ile orijinal dilde yabancı uzmanların çalışmalarıdır. Yazar, kitabında hem Altın Orda tarihini hem de hukuk tarihini tek bir çatı altında birleştirmiştir. Kitap sadece Altın Orda tarihi ile ilgilenen uzmanların değil, aynı zamanda yasa ve hukuk alanı üzerinde çalışan doğu araştırmacıların ilgisini çekmektedir.

Kitabın önsözünde (s. 8-14) Poçekaev, Altın Orda hukuk tarihinin bilgi durumuna genel bir bakış sunmaktadır. Yazar, Altın Orda hukuk tarihi hakkındaki ana kaynakların avantaj ve dezavantajlarını vermektedir. Ayrıca yazar, daha önce konuyla ilgilenen uzmanların çalışmalarının incelemesini de yapmaktadır. Bunun dışında önsöz de Altın Orda tarihiyle ilgili hem resmî belgeler hem de sözlü kaynaklar hakkında bilgiler yer almaktadır.

Birinci bölüm "Золотоордынская правовая система" (Altın Orda Hukuk Sistemi) (s. 15-90) adını taşımaktadır. Poçekaev, Moğol İmparatorluğu'nun ve ardından Altın Orda'nın temelini oluşturan Türk-Moğol halklarının hukuk yapısını incelemektedir. Altın Orda hukukunun kaynak sistemini analiz ederken, yazar, Altın Orda toplumunun yaşamını düzenleyen hukuk normlarına, farklı kökenlere ve farklı hukuksal güce sahip çok sayıda kaynaktan bahsetmektedir. Örneğin; Cengiz Han Yasaları ve Müslüman Hukuku gibi).

Poçekaev'in kitabının ilk bölümünün içerisinde yer alan ilk kısım "Ханские ярлыки как основной источник права Золотой Орды" (Altın Orda yasaının ana kaynağı olarak Hanların yarlıkları) (s. 61-90) şeklindedir. Altın Orda hanlarının yarlıkları, uzun zamandır araştırmacılar, filologlar, tarihçiler, diplomatlar ve paleografi uzmanları tarafından inceleme konusu olmuştur. Poçekaev, hukuk tarihinin bir kaynağı olarak yarlıkların değerini ikna edici bir şekilde göstermektedir. Yarlıklar aslında Altın Orda kökenli önemli tarihi kaynaklar olduğundan Altın Orda çalışmaları için ehemmiyetlidir. Kitabın yazarı aslında Altın Orda yarlıklarını tam bir hukuk tarihi kaynağı olarak bilimsel dünyaya taşımaktadır. Tarihçi, yarlıkların Altın Orda Devleti'nin devlet ve hukuk sistemindeki rollerini ve değişimini incelemiştir. Ayrıca yarlıkların yapılarını ve yasal olarak tanımını vermiş, kendi yarlık sınıflandırmasını da önererek, yarlıkları en yüksek yasal kuvvet olarak tanımlamıştır.

İkinci bölüm "Властные и общественные отношения в Золотой Орде: правовое регулирование" (Altın Orda Devletinde Halk ve Yönetim İlişkileri: Hukuksal Düzenleme) (s. 91-175) şeklindedir. Yazar, hanların yarlıklarından ve diğer tarihi kaynaklardan alınan bilgilere dayanarak, Altın Orda'da toplumsal yaşamın çeşitli alanlarının hukuksal düzenlenmesini incelemiştir. Altın Orda hukukunun şu yönlerini tutarlı bir şekilde göz önünde bulundurmıştır: idari, mali, ceza hukuku, özel hukuk. Her şeyden önce, yazar devlet makamlarının yasal statüsünü analiz etmiş, (hanların ve merkezi idari aygıtın statüsü) bölgesel yöneticilerin yetkilerini de göz önünde bulundurarak, Altın Orda'nın idari yönetimi ve toprak bölünmesi konularını ele almıştır. Ayrıca Poçekaev, Altın Orda'da alınan vergilerin bir tasnifini vermiş ve vergi muafiyeti konusunu da ayrıca incelemiştir. Örneğin; Tarhanların özel sınıfı. İkinci bölümde ele alınan diğer konular, suçlar ve cezalar sistemi (s. 124-141) ile Altın Orda'da mahkeme ve adalet (s.141-157) sistemidir.

Daha sonra yazar, özel hukuk konularının yanı sıra aile ve miras ilişkilerinin yasal düzenlemesi sorunlarını (s.157-166) incelemiştir. Son olarak, ikinci bölümünde yazar, Altın Orda'nın uluslararası politikasına, ülkedeki yabancıların statüsüne, diplomatik ve dış ticaret faaliyetlerinin hukuksal düzenlemesine (s.166- 175) yer vermiştir.

Son olarak, üçüncü bölüm "Право Золотой Орды в вассальных государствах (на примере Руси)" (Altın Orda'ya Vasal Devletlerde Altın Orda Hukuku (Rus Knezlikleri Örneği)) (s. 176-210) şeklindedir. Böylece Poçekaev, Rus-Altın Orda ilişkilerinin daha önce tarih yazımında çok zayıf bir şekilde ele alınan başka bir yönünü -hukuk alanını- değerlendirmeye çalışmıştır. Burada, çeşitli hukuk türlerini özümseyen bir ortak yaşam olarak Altın Orda hukukunun, Altın Orda'ya vasal olan devletlerin hukuk sistemini etkilediğini belirtmektedir.

Kitap, şemaların ve tabloların sunulduğu bir dizi ek bölümü ile sona ermektedir. Özellikle ek kısmında Altın Orda yarlıklarının karşılaştırmalı tabloları verilmiştir. Ayrıca ekte vergi ve harç sistemi ile bunlardan sorumlu görevlilerin isimlerini içeren tablolar yer almaktadır.

Eser, yaklaşık 400 kaynak ve çalışmanın bibliyografyası ile desteklenmektedir. Listede Rusça eserlerin yanı sıra İngilizce, Fransızca, Almanca, Tatarca, Moğolca, Türkçe, Lehçe, Ukraynaca eserler de yer almaktadır. Bize göre eser, Altın Orda ve diğer Türk-Moğol devletlerinin tarihi ve hukuku ile antik ve orta çağ hukuk tarihi konularında uzmanlar için başlı başına bilimsel bir değere sahiptir.

Poçekaev'in çalışmasında kullandığı ana araştırma yöntemlerinden biri karşılaştırmalı hukuk analizidir. Yazar, genellikle Altın Orda'nın hukuk normları ile diğer çağdaş devletler arasında paralellikler kurmuştur. Altın Orda ve diğer ülkelerin hukuk normlarının karşılaştırılması sayesinde yazar, hem Altın Orda hukuk sisteminin benzersiz doğasını hem de hukuk sistemleriyle ilişkisini ikna edici bir şekilde göstermiştir. Böylece yazar, Altın Orda'nın kendi tarihi boyunca diğer devletlerden izole bir devlet olmadığını, geniş uluslararası bağları olduğunu, uluslararası siyasi, yasal, ekonomik ve kültürel değişime aktif olarak katıldığını göstermektedir.

Poçekaev'in kitabı, Altın Orda tarihinin yanı sıra Avrasya'nın Türk-Moğol halklarının hukukunun araştırılmasında önemli bir kilometre taşıdır. Ayrıca, mevcut gelişmeleri göz önünde bulundurarak, çalışmanın yazarı tarafından vurgulanan bireysel yönleri daha ayrıntılı olarak ele alacak olan bu konudaki uzmanlar tarafından daha fazla araştırma için bir temel oluşturabileceğine inanıyoruz.

Sonuç olarak, Roman Yulianoviç Poçekaev'in, incelenmesi pek müşkül bir konuda hazırladığı eseri gerek yazılı kaynakların değerlendirilmesi gerek buradaki bilgilerin nümizmatik ve arkeolojik delillerle desteklenmesi ve gerekse de bibliyografyasıyla oldukça üstün bir çalışmadır. Altın Orda hukuk tarihi tetkiklerine büyük katkı sağlayan bu çalışmanın Türkçeye kazandırılması, özde Altın Orda Hanlığı incelemeleri, genelde ise Türk ve Moğol hukuk tarihi açısından oldukça yararlı olacaktır.

